

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Eva Valášková

Interpretace románu Michaela Stavariče *Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela*

Olomouc 2018

vedoucí práce doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury, které jsou uvedeny v závěru práce.

V Olomouci dne

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D. za jeho pomoc, vstřícné jednání a cenné rady, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 MICHAEL STAVARIČ	7
2 ROMÁN <i>DNY OHŇŮ, DNY SPÁLENÍŠŤ, DNY POPELA</i>	11
2.1 Dějová linie	11
2.2 Titul	13
3 KOMPOZIČNÍ A JAZYKOVÝ PLÁN	15
3.1 Kompoziční výstavba a jazyk	15
3.2 Vypravěč	17
4 TEMATICKÝ PLÁN	18
4.1 Čas a prostor	18
4.2 Postavy	19
4.2.1 Hlavní hrdina	19
4.2.2 Strýček	20
4.2.3 Matka	22
4.2.4 Tetička	23
5 HLAVNÍ MOTIVY DÍLA	25
5.1 Oheň	25
5.2 Popel	26
5.3 Spáleniště	27
5.4 Důl	27

5.5	Válka	28
5.6	Dospívání	28
5.7	Izolace	29
5.8	Smrt	30
5.9	Anonymita.....	31
5.10	Dětské vnímání.....	32
6	MÝTY	34
6.1	Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela.....	34
	ZÁVĚR	36
	ZDROJE.....	38

ÚVOD

Cílem této práce je detailní rozbor díla Michaela Stavariče *Dny ohňů, dny spáleniště, dny popela*, v originálu *Brenntage*. Jedná se o dílo se symbolickým významem a s motivy, na něž se dá nahlížet z různých úhlů pohledu. Rozebereme stěžejní motivy a naší snahou bude je interpretovat z různých úhlů pohledu. Pokusíme se najít hlavní motiv, hlavní nosnou myšlenku díla. Zároveň se budeme věnovat motivu ohně, spáleniště, popela, války, dospívání, izolace a dětského vnímání.

V běžném životě stále diskutujeme, přemýšlíme, čteme, utváříme si vlastní názory – nejen proto tu je četba. Vyjadřuje i naše zájmy a záliby, náš smysl pro romantiku, krásu, realitu života i pro rozvíjení fantazie. Každé dílo na prodejních pultech má svoji cenu. Nemusíme tím nutně myslet cenu jako směnnou hodnotu – zde spíše pohlížíme na dílo jako na něco, co kohokoliv z nás může obohatit. Pokud chceme, pokud k sobě myšlenky autorů pustíme a přemýšlíme o nich. Předpokládejme, že mezi nejvyhledávanější autory patří autoři detektivních románů, ti, kteří se při své tvorbě zajímají o sci-fi, ale určitě i autoři historických románů, ti, kteří se zaobírají společenskými vztahy, rolemi a vztahy. Každý autor dnes pravděpodobně najde svého čtenáře.

Interpretaci můžeme považovat za společenskou praxi, v níž se odráží historické a společenské změny. Neformální interpretaci provádíme, když o knihách nebo filmech hovoříme s přáteli. Formálnější interpretaci můžeme nalézt například v učebnicích. Na dílo můžeme nahlížet z různých úhlů, ale nakonec dojdeme k tomu, že se snažíme vyjádřit o čem dané dílo je¹

Zkoumané dílo se vymyká tím, že není ukotveno ani místně, ani časově a postavy díla nejsou pojmenovány, v díle jsou popisovány jako „strýček“, „sousedé“ a podobně.

Pokusíme se odhalit pravou podstatu díla, jeho myšlenku, náboj, poselství. Uvidíme – snad – i jeho nadčasovost, jeho otázky a odpovědi.

¹ CULLER, Jonathan D. *Krátký úvod do literární teorie*. Nové, rozš. vyd. Přeložil Jiří BAREŠ. Brno: Host, 2015. Teoretická knihovna. ISBN 978-80-7491-233-7. Kapitola 4. Jazyk, význam a interpretace, s. 75.

1 MICHAEL STAVARIČ

Michael Stavarič je rakousko-český spisovatel a překladatel. Do Rakouska emigroval se svými rodiči v roce 1979. Tehdy mu bylo pouhých 7 let. Jejich odchod byl spontánní a nepřipravený. Michael Stavarič byl v té době s rodiči na dovolené v Jugoslávii, kde se jeho rodiče rozhodli, že se již do Československa nevrátí. Jejich původním záměrem bylo odjet do Kanady, kde měli známé, kteří emigrovali dříve. Z tohoto záměru ale sešlo a jejich cesta vedla do dolnorakouského Laa an der Thaya.²

V Rakousku studoval na Vídeňské univerzitě bohemistiku a žurnalistiku. Kromě mnoha jiných míst, působil jako recenzent pro vídeňský tisk. Psal i recenze na českou literaturu pro různá nakladatelství. Mimo jiné pracoval jako sekretář bývalého velvyslance České republiky Jiřího Gruši. Stejně jako mnoho jiných autorů i jeho život zavedl do dalších odvětví lidské práce, která pro cíl této práce nejsou důležitá. Důležitým bodem jeho života, který naopak tuto práci zcela jistě ovlivnil, je skutečnost, že dnes žije jako spisovatel na volné noze.

Podle jeho názoru začíná psaní autobiograficky, později se stává smyšlenějším. Do svých knih rád začleňuje různé životní události. Některé postavy jsou mu bližší a některé jsou mu vzdálenější, ale se svými fiktivními postavami má podle svých slov málo společného.³

Češtinu nazývá svou mateřštinou, německy ale píše a jak sám říká: „vede intelektuální polemiku.“ Překladatelka Radka Denemarková, jež je od roku 2004 spisovatelkou na volné noze a která získala cenu Magnesia litera za román *Peníze od Hitlera*⁴, k tomu poznamenala: „Michael má pod kůží češtinu i němčinu a mám pocit, že si vytvořil zvláštní archetypální jazyk. Jeho texty je třeba vnímat v nadhledu. Celý text je metaforou, nic není dořečeno a zároveň je vše napsáno s velkou lehkostí, původními a nezákladnými slovy.“⁵

„Michael Stavarič debutoval jako básník: v letech 2000 a 2002 mu vyšly sbírky *Flügellos* a *Tagwerk*. Pozornost vyvolal románem *Stillborn* v roce 2006 (do češtiny bychom mohli název přeložit jako *Mrtvě narozená*) a získal za něj rakouskou knižní cenu *Buch.Preis*,

² SEMOTAMOVÁ, Tereza. *Michael Stavarič: Člověk má tendence si minulost romantizovat*. *Literární.cz* [online] 09.09. 2013, [cit. 13.04. 2018]. Dostupné z <http://www.literarni.cz/rubriky/zive/rozhovory/michael-stavaric-clovek-ma-tendence-si-minulost-romantizovat_9864.html#.WtGmZC5ubIU>

³ PREISS, Adelbert von Chamisso. *Michael Stavarič – Nachtgefragt*. *Denkzeiten*. [online] 26.03. 2018, [cit. 13.04. 2018]. Dostupné z <<https://denkzeiten.com/2013/03/26/michael-stavaric-nachtgefragt/>>

⁴ Nakladatelství host [online] [cit. 17.06. 2018].

Dostupné z <<http://nakladatelstvi.hostbrno.cz/nakladatelstvi/autori/denemarkova-radka>>

⁵ KOVÁŘ, Václav. *Michael Stavarič: „Kniha musí být odlitá z jednoho kusu“*. *Literární.cz* [online] 10.11. 2010, [cit. 13.04. 2018]. Dostupné z <http://www.literarni.cz/rubriky/rozhovory/michael-stavaric-kniha-musi-byt-odlita-z-jednoho-kusu_8020.html#.WtG0VC5ubIV>

kteřou ve středu 13. června 2007 oficiálně převzal v Linci. A neměli bychom pominout ještě sbírku poezie Gaggalagu. Vynesla mu totiž loni státní cenu za literaturu pro děti a mládež. Pětatřicetiletý Michael Stavarič z ní četl při své květnové návštěvě Prahy...“⁶

Ocenění:

- 2012: Cena Adelberta von Chamissa za román *Brenntage*
- 2009: Mira Lobe Stipendium des österreichischen Bundesministeriums für Unterricht, Kunst und Kultur
- 2009: Literaturpreis Wartholz
- 2009: Hohenemser Literaturpreis, spolu s Agnieszkou Piwowarskou
- 2009: Rakouská státní cena za literaturu pro děti a mládež (Österreichischer Staatspreis für Kinder- und Jugendliteratur) za *Biebu*
- 2009: Stipendium der Max Kade Foundation New York
- 2008: Arbeitsstipendium der Robert Bosch Stiftung
- 2008: Projektstipendium für Literatur des österreichischen Bundesministeriums für Unterricht, Kunst und Kultur
- 2008: Förderungspreis der Stadt Wien
- 2008: Adelbert-von-Chamisso-Förderpreis za *Terminifera*
- 2007: Buch.Preis za *Stillborn*
- 2007: Rakouská státní cena za literaturu pro děti a mládež (Österreichischer Staatspreis für Kinder- und Jugendliteratur) za *Gaggalagu*
- 2006: Cena publika literárního festivalu Wortspiele (Publikumspreis des Literaturfestivals Wortspiele)
- 2003: Literární cena Akademie Graz (Literaturpreis der Akademie Graz)
- 2002: International Poetry Competition Award

⁶ FALTÝNEK, Vilém. *STARARIČ: MÉ KOŘENY VEDOU K MORAVSKÝM CHORVATŮM*. *Radio Praha* [online] 17. 06. 2007, [cit. 13. 04. 2018]. Dostupné z <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/knihy/stavaric-me-koreny-vedou-k-moravskym-chorvatum>>

Dílo

V této části si uvedeme některá z děl tohoto autora. Literární tvorba tohoto rakouského spisovatele a překladatele je nejen velmi bohatá, ale též různorodá – vedle řady oceňovaných próz do ní spadají básně, eseje i knihy pro děti. K počáteční tvorbě Michaela Stavariče patří dvě básnické sbírky z let 2000 a 2002 (*Flügellos* a *Tagwerk. Landnahme. Ungelenk.*). Poté následovaly prozaické texty jako *Europa. Eine Litanei* (2005), *Stillborn* (2006), *Terminifera* (2007), *Nkaah – Experimente am lebenden Objekt* (2008), *Magma* (2008). Zároveň je autorem knih pro děti z let 2006 a 2008 (*Gaggalagu* a *Biebu*), za něž získal Rakouskou státní cenu za literaturu pro děti a mládež. *Biebu* byl již přeložen do českého jazyka, u nás je znám pod názvem *Včelikář*, a v roce 2009 se objevil na českém knižním trhu. Na podzim 2009 vyšel v českém překladu román *Stillborn*. O překlad se zasloužila česká spisovatelka a překladatelka Radka Denemarková. Jeho nejnovějším románem, přeloženým do českého jazyka, je dílo *Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela* (2016).

Básně:

Flügellos

In an schwoazzn kittl gwicklt

Romány:

- *Stillborn*
- *Terminifera*
- *Magma*
- *Böse Spiele*
- *Brenntage*
- *Königreich der Schatten*
- *Gotland*

Literatura pro děti a mládež:

- *Gaggalagu* (společně s Renate Habinger),
- *Biebu* (společně s Renate Habinger),
- *Mathilda will zu den Sternen* (společně s Christine Ebenthal),
- *Milli Hasenfuß* (společně s Ulrike Möltgen),
- *Als der Elsternkönig sein Weiß verlor* (společně s Linda Wolfsgruber),

Nezařazené:

- *Tagwerk. Landnahme. Ungelenk*, umělecký projekt,
- *Europa – eine Litanei*,
- *Nkaah – Experimente am lebenden Objekt*, prozaistické miniatury,
- *Der Autor als Sprachwanderer*, esej

Díla v českém jazyce:

- *Včelíkář aneb mravenci nemají o opylování vsutku ani poněti* – kniha pro děti
- *Mrtvorozená Eliška Frankensteinová*
- *Děvčátko s kosou* – příběh o dcerce Smrtáka. Smrt předá svojí dceři svou velkou kosu a plášť a pošle ji do světa. Malá smrtečka, která o světě skoro nic neví, si hned na začátku cesty omylem pokape plášť žlutou barvou, načež jí malíři nabídnou, že jí přemalují na žluto celý plášť a malá smrtečka souhlasí. Poté si jej také zkrátí, aby se jí v něm lépe chodilo. Jak prochází světem, tak zažívá různá dobrodružství. Během svého putování světem dospívá, což se projevuje také tím, že ze zkráceného otcova pláště postupně začíná vyrůstat. Na konci knihy leží na louce a kolem ní krouží havrani, věrní společníci věčné smrti. Je to velice poutavá kniha jak pro děti, tak pro dospělé, a i přes název, který může na některé lidi působit morbidním dojmem, je tato kniha velice jemná a prostá morbidity. –PROČ MÁŠ TADY POPIS, KDYŽ HO U JINÝCH NEMÁŠ??
- *Království stínů*
- *Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela*⁷

⁷ Databáze národní knihovny ČR [online], [cit. 13.04. 2018]. Dostupné z <<https://aleph.nkp.cz/F/BPKMDMUBFMYYKFRQH37R32STXSKLH47C197DKAGCTU1CKNQMEQ-19521?func=short-jump&jump=000001>>

2 ROMÁN *DNY OHŇŮ, DNY SPÁLENÍŠŤ, DNY POPELA*

Tato bakalářská práce si dává za cíl detailní rozbor románu rakousko-českého autora Michaela Stavariče „Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela“.

Lexikon literárních pojmů popisuje román jako velký prozaický epický žánr, který zobrazuje člověka ve složitých společenských situacích.⁸ Základem románu je příběh, definovaný jako vyprávění událostí s časovou posloupností.⁹ V románu vystupuje větší počet postav, majících vzájemné složité vztahy. Dochází zde ke střetu protichůdných zájmů jednotlivých postav. Román plní dvě hlavní funkce, a to jsou funkce poznávací a funkce estetická. Autor má tendenci čtenáře pohltit nejen stylem psaní, zajímavým dějem, ale i různými zvláštnostmi jako je například fakt, že hlavní postavy nemají jména a zároveň nás překvapuje tím, že nejde o „čistý“ deník, popis daných situací a momentů – ale že zde nacházíme i další styly – např. lyriku. Čímž autor využívá absorpční schopnosti románu, jež mu umožňuje osvojit si postupy jiných druhů a žánrů, zde se konkrétně jedná o deník, dopis a lyriku.

V této kapitole se budeme věnovat interpretaci dějové linie a analýze některých událostí. Dále se zamyslíme nad názvem díla, jeho významem v samotném románu a jeho možným výkladům.

2.1 Dějová linie

Zde můžeme vyjádřit svůj názor na označení knihy jako románu. Román zde však vyznívá spíše jako deník. Dalo by se říci, že se setkáváme s deníkem dospívajícího muže, popisujícím své dětství a dospívání. V průběhu děje sledujeme přerod chlapce v dospívajícího muže.

Uvádí nás do situací, které souvisejí s jeho přerodem v muže. Ukazuje svůj pohled na dívky – nejdřív jako na sobě rovné, na kamarádky. Je jasné, že jsou jeho společníci při dětských hrách a pomalu nás seznamuje se svým novým pohledem na dívky, při kterém se již začíná červenat. Dospívá v muže.

⁸ PAVERA, L. – VŠETIČKA, F. Román. In Lexikon literárních pojmů. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. s. 306-307.

⁹ FORSTER, E.M. Příbeh. In Aspekty románu. 1. vyd. Bratislava: Vydavatelství Tatran, 1971. s. 43-53.

Jak je uvedeno v předešlých částech práce, tvorba Michaela Stavariče je žánrově velmi pestrá. U zkoumaného románu můžeme cítit určitou negaci vlasteneckého románu, vidíme vývoj hlavní postavy, sledujeme její schopnost i neschopnost v určitém čase, prostoru a situaci vnímat svět i její pojetí civilizace.

V rámci dějové linie popisuje hlavní postava svůj život s podivínským strýčkem a tetičkou. Ukazuje manželský pár, který se jej ujal po smrti matky. Autor svého hrdinu nikterak nešetří a přivádí ho do další krizové situace, kdy umírá i tetička. Výhradní strýcova péče může na někoho působit až postapokalyptickým dojmem. Hlavní postavy žijí své životy, příroda se proměňuje, stále se něco děje, přesto nás něco může zaujmout. Například fakt, že se zde nacházejí auta, která jsou pouze relikvií minulého života. Soběstačnost obyvatel osady je nechala zapadnout prachem a zreznout.

Hlavní hrdina prožívá různá dobrodružství, jak se svým strýčkem, tak se skupinou dětí, která v osadě žije. Hrají si jako si hrají běžné děti, přesto se setkáváme i s životu nebezpečným chováním, které však, jak to v praktickém životě bývá, děti jako nebezpečné nechápou. Vidíme jejich sociální vazby, přátelství, škádlení, i různé rošťárny. S těmi se setkáváme zejména při popisu vztahů s lidmi, kteří krajem jen procházejí – s vojáky.

Zvláštní částí tohoto románu jsou dopisy od chlapcovy matky. Ten na svou matku velice rád vzpomíná, ale uvědomuje si skutečnost, že si ji vlastně pořádně nepamatuje. Strýček není nakloněn diskusím na toto téma, je zde popsán jen moment, kdy popisuje její umírání. Strach, bolest, neschopnost zvrátit situaci. Pomalé umírání, smutný pohled, zármutek, slzy a bolest. Jeho strýček o ní nechce moc mluvit, kromě skutečnosti, že umírala pomalu a v podstatě se ztrácela před očima, říká, že to nebyl hezký pohled.

V průběhu četby ale nabyde čtenář dojmu, že matka nemusela nutně zemřít v pravém slova smyslu, ale pouze obrazně. Teoreticky mohlo dojít k situaci, kdy matka z osady odchází a syna tam nechává. Nevíme, zda je to pravda, neznáme motiv jejího chování, nevíme, proč odešla sama a nevíme, zda to všechno je nebo není pravda. Není mrtvá jen pro to, že ten, kdo osadu opustí je pro ostatní fakticky mrtev? Ti, kteří zůstávají na odchozí nemyslí, jejich paměť je časem zasune hluboko do podvědomí jako by skutečně zemřeli. Znamenalo by to, že strýček by si potom historku o umírání jeho matky vymyslel.

Vzhledem ke spletnosti děje a vzpomínek hlavního hrdiny je děj této knihy těžko reprodukovatelný. Není zde uvedena ani země, natož přesné místo, ve kterém se děj odehrává a neznáme ani rok, kdy nám hlavní hrdina začíná líčit své příhody a životní příběh. Děj knihy tak působí jaksí bezútěšně a pesimisticky. Ocitáme se vlastně v zemi nikoho, v době bez konkrétní orientace v čase. Je to zvláštní, ale přispívá to k celkovému dojmu tragikomiky

celého díla. Jediné, co se dá říci s jistotou je to, že se děj odehrává v osadě obehnané lesy, která je odstřižená od ostatní civilizace.

Protože děj knihy popisuje hlavní hrdina s jakýmsi odstupem, je jeho vyprávění doplněno o poznámky, které se k dění vyjadřují mnohdy ironicky, jindy věcně. Odstup od dění způsobil také to, že si vypravěč některé věci již nepamatuje. Je to logické, člověk často zapomíná malé útržky života, které se v daný moment a prostor zdají bezvýznamnými, aniž by si uvědomil, že časem by jejich význam pochopil. V naší paměti zůstávají vryty silné okamžiky, okamžiky citově vypjaté, ať v pozitivním nebo negativním smyslu. Radost, pláč, vztek, bezmoc, bolest. Většinou si lidé pamatují silné události, jiné se jim z paměti pomalu vytrácejí. I tak se musíme pozastavit nad tím, kolik si toho vypravěč pamatuje, ačkoliv nevíme, s jak velkým časovým odstupem o svém životě vypráví.

Autor skvěle vystihl psychologii dítěte a jeho myšlení. Hlavní hrdina sice své zážitky vypráví již jako dospívající, ale přesto se zde odráží vnímání dětství, vztahů, pocitů. Asociace provázející vyprávění hlavního hrdiny jsou pro dětského vypravěče běžné. Hlavní hrdina popisuje jednu událost a poté začne popisovat události, které ji provázely. Například když vypráví o tom, jak dostal první dopis od své matky. Nejprve mluví o tom, že našel dopis, když šel vybrat schránku, pokračuje ve vyprávění dalších událostí a poté se vrátí k vyprávění o tom, co patřilo k jeho povinnostem. Postihnout dětské chápání a vyprávění je složité, ale Michaelu Stavaričovi se to podařilo.

2.2 Titul

Titul tohoto románu v originálu zní Brenntage, což můžeme volně přeložit jako Ohnivé dny, či Dny ohňů, nebo Spálené dny. Tím, že překladatelka Radka Denemarková, přeložila název díla jako Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela, přidala tomuto románu další rovinu a další motivy, které se k tomuto románu dokonale hodí.

Titul díla odkazuje k tomu hlavnímu, co se v osadě děje, a to jsou Dny ohňů, spálenišť a popela. Ale může to být i symbolický název, kdy dílo odkazuje ke koloběhu života. Oheň můžeme chápat jako symbol zrodu a bouřlivého mládí, spáleniště pak značí střední věk, kdy již oheň pomalu vyhasíná a popelem se všichni po nějaké době staneme. V podstatě tyto slavnosti spojují všechny generace, a to jak ty žijící, tak i ty dávno mrtvé.

Když se na titul díla podíváme z druhé strany, může být tento název symbol toho, že každá společnost, ať je její oheň sebesilnější, může shořet a skončit v troskách, zasypaná

vlastním popelem. Jak se říká, oheň je dobrý sluha, ale špatný pán. Každá síla se může obrátit proti tomu, kdo ji využívá. Popel můžeme chápat jako symbol smrti „prach jsi a v prach se obrátíš“, což by odkazovalo k tomu, že všichni jednou zanikneme a navrátíme se zemi, ze které pocházíme a která nám dává život.

Pokud se ovšem na symbol popela podíváme z mytologického hlediska, tak by to mohl být symbol naděje na znovuzrození, tak jak to umí bájný pták Fénix, schopný znovu povstat z vlastního popela. Z popela staré společnosti se zrodí společnost nová a snad i lepší. Po nějakém čase zase dojde k obrodě, dalo by se říci, že společnost opět projde očistným ohněm, který jí dá možnost opět začít znova. V podstatě je to nekonečný koloběh, končící až v době kdy nezbyde nikdo, kdo by mohl společnost obnovit.

3 KOMPOZIČNÍ A JAZYKOVÝ PLÁN

3.1 Kompoziční výstavba a jazyk

Kompoziční výstavbu popisuje publikace *Stavba prózy* jako, v širším slova smyslu, uspořádání uměleckého díla a jeho jednotlivých složek. Jedná se zejména o složky obsahové a formální. Všechny složky, které dohromady tvoří uměleckou jednotu, musí mít mezi sebou vzájemnou spojitost. Kompoziční výstavbu můžeme rozdělit na dvě části: Architektoniku a Kompozici. Architektoniku chápeme jako vnější výstavbu díla, tvořenou architektonickými jednotkami, v próze jsou tím myšleny kapitoly a díly. Kompozicí, v užším slova smyslu, rozumíme vnitřní výstavbu díla, tvořenou kompozičními principy, kompozičními postupy a syžetovou osnovou.¹⁰

Z hlediska architektoniky toto dílo tvoří patnáct kapitol, jejichž spojovacím prvkem jsou postavy, které se v příběhu objevují. Nejdůležitějším prvkem ve všech kapitolách je ovšem vypravěč a zároveň hlavní hrdina románu.

Dle numerologie číslo patnáct ukrývá dvojznačnost, příznačnou pro veškeré aspekty našeho života. Jedná se o dualitní symbol-život a smrt, den a noc, takže v podstatě v sobě spojuje vlastnosti ohně. Oheň dává člověku jak život, prostřednictvím tepla, které mu poskytuje, ale zároveň v sobě nese i možnost smrti, pokud si člověk nedá pozor. Číslo patnáct taktéž symbolizuje osud bohatý na změny¹¹, což může být symbolem dospívání, kdy člověk prochází spoustou změn. Jak tělesných, tak i psychických. Dětské vnímání se mění v dospělejší a člověk se snaží najít své místo ve společnosti.

Na číslo patnáct se můžeme podívat kromě pohledu numerologie i pohledem náboženským. Jde o součin čísel tři a pět. Trojka je posvátné náboženské číslo, označující trojjednost Boha. Pokud číslo patnáct spojíme s patnácti tajemstvími růžence, který zahrnuje tři skupiny po pěti, kdy první je radostný, druhý je bolestný a třetí je slavný, můžeme zde opět nalézt paralely s tímto románem. Radostný růženec, je symbol bezstarostného dětství, kdy si ještě děti spoustu věcí nepřipouštějí, bolestný růženec symbolizuje dospívání a s tím spojené

¹⁰ Všeticka, F. *Stavba prózy*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 1992. 152 s. ISBN 807067203X. Co je kompoziční výstavba, s 11-60.

¹¹ Význam jednotlivých čísel, *Cesta světla* [online]. 24.05. 2011 [cit. 13.04. 2018]. Dostupné z <<https://cestasvetla.wordpress.com/2011/05/24/vyznam-jednotlivych-cisel/>>

„utrpení“ a slavný růženec symbolizuje přerod dospívajícího člověka v člověka plně dospělého.

Každá kapitola má kromě čísla i nějaký název. Název každé kapitoly odkazuje k tomu, co se v této kapitole bude dít, nebo o čem se v ní objeví alespoň krátká zmínka.

Posledních několik vět díla vytváří trojúhelník, směřující ke čtenáři a budící dojem pozvolného konce. Může to působit rovněž jako šipka, odkazující k poslednímu slovu. Jedná se o slovo „KONEC“. Ale spíše to působí jako postupný zánik, v podstatě jako vyprávění do ztracena.

Jazyk je materiál, ze kterého vzniká umělecký text. V literárním textu má jazyk, kromě funkce komunikativní a sdělné, ještě zvláštní funkci a tou je funkce estetická.¹²

Jazyk románu je spisovný. Občas se zde objeví pejorativní výrazy, vycházející ze strýčkových úst. Jednou se o lidech vyjádřil jako o „ztřeštěných paličácích“. Vyskytuje se zde přímá řeč, ale není psána v uvozovkách, jak bývá zvykem, nýbrž je zaznamenána kurzívou. Samotné vyprávění hlavního hrdiny je často doplněno o poznámky, uvedené v závorce, které komentují to, o čem hrdina právě vypráví. Tyto komentáře občas obohacují vyprávění o jistou dávku ironie, jindy jsou jen zhodnocením a doplněním popisovaných událostí, nebo obsahují řečnickou otázku, podněcující čtenáře k zamyšlení. „Dospělí nás znejišťovali tvrzením, že z oblaků se dá vyčíst budoucnost, jenomže předpovědi psané do mraků kupodivu nikdy nevěstily nic dobrého (není to zvláštní?). Když se nad námi stahovala mračna (a na nebi visely ztěžklé mraky), tak nám tvrdili, že se blíží prudký déšť...“¹³ Věty jsou většinou delší, což jen doplňuje dojem vzpomínání. Dále máme možnost pozorovat protagonistovy zvláštní asociace. „Vyprázdnil jsem poštovní schránku, což patřilo k mým běžným povinnostem, běžel jsem nedočkavě za strýčkem a psaní mu pyšně předával. K mým běžným povinnostem patřilo vedle vyzvedávání pošty taky zametání cesty před domem, kočkám jsem musel nalít mléko do misky...“¹⁴ Občas se v díle vyskytují zvláštní výrazy, jež jsou vzápětí vysvětleny. Například slovo „žahranice“, označující žemlovku.

¹² PAVERA, L. – VŠETIČKA, F. Jazyk umělecké literatury. In Lexikon literárních pojmů. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. s. 156-157.

¹³ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 9 Mladé stromky, s. 101.

¹⁴ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 2 Zmizelé, s. 22.

3.2 Vypravěč

Vypravěč je literární subjekt, který čtenáři zprostředkovává text. Jen zřídka je totožný s autorem. Rozlišujeme dva druhy vypravěčů podle existence. Zaprvé je to vypravěč personální, který je v textu přítomen jako jedna z postav a události nám zprostředkovává v ich-formě. Většinou je tento vypravěč pasivním účastníkem děje, událostem zpravidla pouze přihlíží, ale aktivně se do nich nezapojuje. Zadruhé můžeme v knihách nalézt vypravěče fiktivního, který fyzicky přítomen není, jeho podíl se omezuje pouze na vyprávění událostí, které nám podává rovněž v ich-formě. Někteří vypravěči se tomuto rozdělení vymykají, občas v textu přítomen je a jindy zase přítomen není.¹⁵

Vypravěč tohoto díla je zároveň hlavním hrdinou. Dá se tedy říci, že se jedná o personálního vypravěče, vymykajícího se klasickému popisu tohoto druhu vypravěče, jelikož se účastní téměř všech událostí v knize popisovaných. Celé dění sledujeme jeho očima.

Vzpomínkové asociativní vyprávění komplikuje vtažení čtenáře do děje, jelikož nám vypravěč každou chvíli vypráví o něčem jiném.

Vyprávění je tedy v ich-formě, což je forma vyprávění, kdy vypravěč mluví v první osobě. Někdy jednotného, jindy množného čísla. Ich-forma zvyšuje autenticitu vyprávění. Čtenář více věří tomu, že hlavní postava vyprávěné události skutečně prožila. Dílo nemá jeden souvislý děj, ale jedná se v podstatě o soupis příhod, kterými hlavní hrdina prochází, ale jistý chronologický postup v nich nalézt můžeme. Od příhod, které se staly, když byl hlavní hrdina dítětem se dostáváme k událostem, které prožíval jako dospívající, až k události, jež byla pro obyvatele osady zásadní a tou byl požár, jenž byl zkázou celé vesnice.

Dozvídáme se o hrách hraných hlavním hrdinou a ostatními dětmi z osady, o vztahu k jeho strýčkovi, o jeho matce, komunikující s hlavním hrdinou prostřednictvím dopisů a také o vztazích k ostatním sousedům. Děj jednotlivých příhod je promíchán s hrdinovými asociacemi, nebo hodnocením popisované situace.

Jelikož se jedná o vyprávění pronášené s jistým časovým odstupem, dá se pochopit, že si ne všechno pamatuje. „Na rok, kdy se Dny ohňů, spálenišť a popela vymkly kontrole si nevzpomínám. Obvinili vítr, ale já bych si tím nebyl tak jistý...“¹⁶

¹⁵ PAVERA, L. – VŠETIČKA, F. Vypravěč. In Lexikon literárních pojmů. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. s. 373-374.

¹⁶ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 13, Poselství nastříkaná sprejem, s. 155.

4 TĚMATICKÝ PLÁN

4.1 Čas a prostor

Čas se v literárním díle projevuje několika možnými způsoby. Jde například o čas chronologický, retrospektivní, nebo cyklický. V tomto románu autor používá čas retrospektivní, kdy sice události probíhají v určité časové návaznosti, ale jsou proloženy událostmi z dávnější minulosti.

Čas příběhu neznáme, ale podle předmětů popisovaných hlavním hrdinou-televizí, auta apod. můžeme odhadnout, že se děj odehrává někdy kolem 20. století nebo po něm. Pro děj románu časové ukotvení nehraje důležitou roli, důležitější je jeho plynutí a proměňování jednotlivců i celé osady. Nevíme v kolika letech nám začíná protagonista svůj příběh vyprávět, ani v kolika letech své vyprávění uzavírá. Jediné, co víme je to, že v průběhu děje postupně dospívá a prochází různými stavy, doprovázejícími pubertu.

Pojmem prostor označujeme prostředí, ve kterém se děj literárního díla odehrává. Prostor můžeme rozdělit na konstantní, kontrastní, konvergentní, migrační, uzavřený a otevřený.¹⁷

Děj tohoto románu probíhá v prostoru uzavřeném, který je omezující a ohraničený a skýtá různé nesnáze, potíže, nebo určitá tajemství. Tímto prostorem je osada, umístěná mezi lesem a ploty. Tato osada je odstřižena od okolního světa. Neznáme ani stát, ve kterém se nacházíme a ani název osady. Dalším prostředím, kde hrdina prožívá svá dobrodružství, je právě les, obklopující osadu, jenž se stal útočištěm procházejících vojáků, nebo stará důlní šachta, nacházející se v lese, v jejíž útroby se obyvatelé osady odeberou poté, co jejich osada lehne popelem.

Neznalost umístění navozuje pocit jisté exotiky, nebo spíše možnosti zapojit vlastní fantazii a vybrat si, kde tato osada bude umístěna. Pokud pro čtenáře bude na Měsíci, tak tomu tak bude. To je jedna z krás této knihy. Její mnohoznačnost a různá interpretovatelnost, nabízející čtenáři možnost volně si ji vyložit po svém a její děj si zasadit do libovolného prostředí. V knize není uveden žádný pojem, který by nám dal nějakou indicii k tomu, kde by se tento příběh mohl odehrávat. I když se dá předpokládat, že se někteří lidé budou domnívat, že autor zasadil děj svého příběhu někam do Rakouska, případně do České republiky, nebylo

¹⁷ PAVERA, L. – VŠETIČKA, F. Prostor. In Lexikon literárních pojmů. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. s. 290-291.

by vhodné toto považovat za jeho záměr. Neuvedení konkrétního místa naznačuje univerzálnost a všeobecnou platnost.

4.2 Postavy

V této kapitole si představíme hlavní postavy objevující se v románu. Seznámíme se s jejich charakterem a vzájemnými vztahy.

Postavy nejsou popisovány při jejich prvním výskytu, ale v průběhu děje se hlavní hrdina zmíní o nějaké fyzické podobě, případně o podobnosti jedné postavy s postavou jinou. Například zmiňuje vlastní podobnost se svou matkou. „*Vepsala se ti hlavně do tváře*, pravil strýček, asi tím chtěl říct, že se mámě podobám.“¹⁸ O fyzické podobě hlavních postav toho víme velice málo, což dává prostor fantazii a poskytuje nám to možnost představit si vzhled postav podle svých preferencí. O charakteru postav se většinou dozvídáme nepřímou, skrze jejich jednání. Ale občas některá z postav ohodnotí charakter postavy jiné i přímo. Například když strýček nazve hlavního hrdinu chytrým a rozvážným klukem.

4.2.1 Hlavní hrdina

Hlavní hrdina je dosti zvědavé dítě, často k nelibosti jeho strýčka, jenž je někdy unaven věčnými všetečnými dotazy svého synovce. Je také čilý, bystrý a obratný. Sám sebe popisuje takto „Na kluka mého věku jsem byl hodně vytáhlý a všemi mastmi mazaný, strýček tvrdil, že jiskru v oku mám po něm, ale máma mi v dopisech psala, že za charakter si každý zodpovídá sám...“¹⁹ Strýček o něm v kapitole Mračna prohlásí, že je „chytrý a rozvážný kluk“²⁰ V kapitole Snílci se zase dozvídáme o tom, že má celé tělo pokryté jizvami. „Já měl tělo naopak jizvami, šrámy, škrábanci, boulemi, modřinami poseté, a ani nevím, kde jsem k nim přišel, pravé předloktí mi zdobila pěticentimetrová jizva po řezné ráně...“²¹

¹⁸ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 4, V říši stínu, s.51.

¹⁹ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 4, V říši stínu, s.48.

²⁰ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 8, Mračna, s. 93.

²¹ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 11, Snílci, s. 122.

V průběhu děje máme možnost pozorovat jeho přerod z malého chlapce v dospívajícího mladého muže. To je nejvíce znát na jeho postojích k dívkám, ale také na tom, že už jej tolik nezajímají rituály dospělých, jako jsou Dny ohňů, spálenišť a popela, ale spolu s ostatními dětmi se snaží najít si rituály vlastní. To je určitým znakem puberty. Když byl hlavní hrdina dítětem, tak Dny ohňů, spálenišť a popela miloval, ale později mu to připadá, stejně jako ostatním dospívajícím v osadě, jako zábava dospělých, která pro něj již není. Již nebyli dětmi, a tak přešli období, kdy pro ně tato slavnost měla svou cenu. Dříve pro ně Dny ohňů byly hrou, ale postupně si začínají všimnout, že skrývají i jiné rozměry, ale pro jejich docenění jim chybí dostatek zkušeností. V dětství to pro ně byl jakýsi symbol přerodu, zbavování se starého. Hlavní hrdina jednou při těchto dnech spálil své plyšové hračky, aby tak dal najevo, že již není dítětem. Ovšem pro dospělé to spíše byly dny, kdy se v ohni stravujícím staré věci, zrcadlí vzpomínky a dávné příběhy. Na to nejsou dospívající připraveni, chybí jim dětská naivita, ale nedostává se jim ještě zkušeností dospělých.

Názory hlavního hrdiny na svět a na jeho různé aspekty mohou mnohdy působit vtipně, ale přesto je v nich velká moudrost a jakési zvláštní porozumění světu okolo a snad i něčemu vyššímu. Mluva hlavního hrdiny často působí dojmem, jako by byl starší, než vlastně je. Možná je to způsobeno tím, že děti ve své fantazii přistupují ke světu jiným způsobem než dospělí a dokáží tak odhalit souvislosti, které dospělým unikají.

4.2.2 Strýček

Strýček hlavního hrdiny je starší, moudrý muž, který toho v životě hodně zažil. V knize je popsán jako hromotluk a podivín, o kterém si sousedé myslí, že mu přeskočilo, ale do očí by mu to nikdy neřekli, protože by to pro ně nemuselo dopadnout dobře. „Strýček byl velký podivín: vyhledával *Dny ohňů, spálenišť a popela*, uměl bezvadně vykuchat zvířata a uctíval žáby... Mnozí v osadě byly skálopevně přesvědčeni, že se dočista *zcvoknul*, ale nikdo se to neodvážil říct nahlas a veřejně; strýček byl statný muž, zahrávali by si s ohněm, mohli by snadno přijít k úrazu.“²² Strýček vychovává syna své sestry, která před lety zemřela, soudě dle toho, že si na tuto událost hlavní hrdina nepamatuje. Protagonista ke svému strýčkovi vzhlíží jako ke svému hrdinovi. Rovněž si mytizoval jeho zrození, dodal mu jakýsi mystický a magický nádech. „Když jsem přemýšlel, jak strýček přišel na tento svět, nenapadlo mě nic lepšího, než se opřít o známé mýty... Možná pocházel z hlubokých pralesů, které vyslaly

²² STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 1, Zlí, s. 16.

nejodolnější a nejsilnější kmeny, aby se zmocnily lidstva. Pravděpodobnější bude verze, že strýček byl jakýmsi vrcholkem mocné hory, která se v průběhu staletí bortila a zřítíla (oslabovaná větrem a nevlídným počasím) a vrátila se do světa lidí, aby vládla nerušeně v jiné podobě dál (člověk se hoře nemůže postavit na odpor, nebo ano?) A ještě jedna verze, pravděpodobnější... Strýček se zrodil během prvních slavností Dny ohňů, spáleníšť a popela, které jsou staré jako svět sám, vystoupil z plamenů, byl žhavá láva, která se vmísila mezi lidi, aby v nich rozdmýchala věčný oheň.²³ Z tohoto chlapcova přemýšlení je patrný obdiv, který ke strýčkovi chová a možná i jistý strach, nebo spíše posvátná úcta, nepříliš běžná mezi lidmi. Na tom se ukazuje, jak moc musely strýčkovi schopnosti chlapce zaujmout a zapůsobit na něj. Jistě, je to chápání dítěte, ale právě dítě dokáže v někom vycítit velkou osobnost, nebo naopak někoho, kdo nestojí za pozornost.

Mnohdy se chlapcův strýček projevoval jako skeptik a někdy svého synovce odbyl, nebo se na něj utrl, „Strýček o vojácích nemluvil rád, vypytať jsem se ho, on mi odsekával, že existují věci, do kterých mi nic není,²⁴ ale z jeho celkového chování je patrné, že má synovce rád a snaží se ho vychovat co nejlépe a vést ho k tomu, aby se z něj stal dobrý člověk. Snaží se ho naučit vše, co by mohl v životě potřebovat a předat mu svou životní moudrost. Když přijde domů s rozbitým kolenem, tak se na něj nezlobí, protože ví, že to k dětství patří a také ví, že některé zkušenosti musí získat sám právě díky tomu, že si občas natluče. O synovcově matce moc nemluví, jedině, co je ochotný mu o ní říct je to, že zemřela a že to nebyl hezký pohled. Mohlo by se zdát, že je to způsobeno tím, že je to pro něj bolestné téma, ale může za tím být i něco jiného.

²³ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 4, V říší stínu, s. 54.

²⁴ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 3, Taková ztráta krve, s. 38.

4.2.3 Matka

Matka hlavního hrdiny není v díle fyzicky přítomná. Její přítomnost zastupují dopisy, které hlavní hrdina dostává.

Před smrtí byly tyto dopisy předány notáři s instrukcemi, kdy má který dopis poslat. Z některých je patrné, že svému bratru, strýčkovi hlavního hrdiny, jenž má jejího syna na starost, úplně nedůvěřuje. „Můj milý, jsi ještě tak mladý a máš pocit, že svět ti leží u nohou, ale pořád nejsi dost velký na to, abych se ti svěřila se všemi myšlenkami, které se mi uhnízdily v hlavě, v žádném případě tyhle řádky neukazuj mému bratrovi, přeju ti krásné sny!“²⁵

Hrdinova matka působí jako určitý průvodce snažící se svému chráněnci dát rady do života a snažící se ho i na dálku ochraňovat před nebezpečím. „Máma si pořád dělala s něčím starostí, některé dopisy měly formu varovných litaní o tom, co se jednou nastane, radila mi, abych byl pořád ve střehu a dal si pozor na kalné tůně a houští a křoviny a na vítr a na pahorky (putují jako duny?), na podzemní doly a na propasti, rokly, strže a na labutě a na sousedy a na zmiže, které číhají na kraji lesa a chňapají po nepozorných myších.“²⁶ Z těchto slov je patrné, že má o svého syna strach. Působí to dojmem, že je mírně paranoidní, ale možná ví něco, co čtenáři zůstává skryto. Můžeme si tak pouze domýšlet, co se za jejími slovy skrývá.

Matčiny a strýčkovi názory se často dosti rozcházejí. V jednom dopise dokonce nabádá hlavního hrdinu, aby opustil při nejbližší příležitosti osadu opustil. Vypadá to, že se jí na fungování osady něco nelíbí. Dokonce k jednomu dopisu přidala mapu s náčrtky osady a cest, které z ní vedou. „...označila naši osadu, a popsala cesty, které vedou z osady a kudy mám zmizet (při troše galantního štěstí a šikovnosti osudu)“²⁷ Hrdinův strýček by s tím ovšem nesouhlasil a nevyměnil by život v osadě za nic na světě. Zde můžeme najít rozpor mezi mládím a stářím. Stáří s sebou často nese usedlost a nechuť k jakýmkoli změnám, naproti tomu mládí bývá bezstarostné a energické, toužící po změnách a nesnášející nudu. Můžeme říci, že si dospívající lidé potřebují „natlouct nos“, aby se z toho mohli poučit a získat

²⁵ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 4, V říši stínu, s. 45.

²⁶ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 4, V říši stínu, s.51.

²⁷ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 7, Obyvatelé lesa, s.86.

nadhled. Potřebují přijít ke zkušenostem, které již starší generace má a které není možné získat jinak, než vlastními chybami a pády, které jim pomohou příště alespoň zmírnit dopad.

Chlapecká matka mohla být jednou z těch, kdo opustil osadu. „*Jestli mě chceš ještě někdy vidět*, psala máma, *najdi si vlakové spojení a kup si platnou jízdenku...*“²⁸ Z těchto slov můžeme soudit, že tento dopis psala při pobytu mimo osadu a počítala s tím, že za ní její syn bude moci přijet a ona bude naživu. Což by znamenalo, že její smrt nemusela být doslovná, ale byla metaforou pro její odchod z osady, protože kdo opustil osadu byl považován za mrtvého.

Můžeme se v tomto momentu zamyslet nad tím, jaký důvod může přivést matku k tomu, aby odešla bez dítěte. Co ji mohlo vést k takovému rozhodnutí? Stala snad před „Sofiinou volbou“? Byl důvod skutečně tak vážný nebo šlo o „pouhé“ opuštění dítěte s tím, že odcházím žít svůj život sama, jinak, znovu? Jsou pohnutky tak závažné, že ponechám dítě svému bratrovi, který vlastně ani nemá moji důvěru? Jsou moje důvody tak vážné? Je cesta tak nebezpečná, že by ji dítě nepřežilo? Případně – chci začít znovu, vybudovat nový domov, novou budoucnost a teprve potom se vrátit pro dítě? Zatím budu posílat dopisy a až se situace uklidní začnu znovu nový život i se svým synem? Jak dlouho to ale bude trvat?

4.2.4 Tetička

I přesto, že se tetička hlavního hrdiny v knize nevyskytuje reálně příliš dlouho, ve vzpomínkách hlavního hrdiny žije až do konce. „Strýček mi tehdy chtěl zakázat televizi, protože usoudil, že děsivé příběhy nejsou vhodné pro kluka mého věku a tetička (která byla tehdy ještě naživu) mu horlivě přizvukovala.“²⁹ S láskou se starala o svého synovce, jemuž podobně jako její manžel předávala svoji moudrost. Můžeme předpokládat, že to byla velice upovídaná žena, která ovšem nemluvila zbůhdarma, ale snažila se předat svoji moudrost svému synovci. „A taky říkala *host do domu, štěstí do domu, posad' se, najez se, zazpívej!* Nebo tak nějak, už přesně nevím, dny byly dlouhé a tetička toho navykládala tolik, že si už všechno nevybavuji; jedno vím ale jistě, tetička dávala pořád k dobru nějaká moudra...“³⁰ Povíдалa mu o lesních duších ukrytých v korunách stromů. „Tetička vídala duchy; poletovali

²⁸ Stavarič, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 7, Obyvatelé lesa, s. 86.

²⁹ Stavarič, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 13, Poselství nastříkaná sprejem, s. 145.

³⁰ Stavarič, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 6, Zapovězená dobrodružství, s. 74.

v korunách bříz a pohupovali se na březových větvích. Zakázala mi ale lézt na stromy, abych omylem některou z těch mimořádně vzácných bytostí svou nepozorností a rozjíveností (co patří k mládí) omylem neshodil.³¹

Velice si hlídala zápisníček plný receptů. „...měl jsem přísný zákaz brát zápisníček do ruky, aby se všechny ty vložené papírky a poznámky nepomíchaly; tetička v takovém případě neznala bratra (synovce).“³² Jednou se hlavní hrdina, když jeho teta spala, vplížil do kuchyně, aby se dozvěděl, jak se vaří jeho oblíbená Žahranice. Což je v naší řeči a v „tetině žargonu“ Žemlovka. Celý recept v knize odcituje a jelikož je to jeho oblíbené jídlo, naučil se jej nazpaměť. Dokonce tvrdí, že by ji dokázal udělat i poslepu.

³¹ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 1, Zlí, s. 17.

³² STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 1, Zlí, s. 15.

5 HLAVNÍ MOTIVY DÍLA

Motivem můžeme chápat jakési iniciační síly, které v nás vyvolávají aktivitu, které nás mohou někam směřovat a také naši aktivitu usměrňovat.³³ U literárních děl pak můžeme hovořit o motivech dynamických, statických a volných.³⁴ Jednotlivé typy na sebe mohou navazovat a postupně vytvářet celky. V rámci sledovaného díla se setkáváme s motivem ohně, spáleníště, dolu, války, dospívání, izolace, smrti, anonymity a dětského vnímání světa či života.

5.1 Oheň

Nejdříve se podívejme na motiv ohně. Můžeme jej považovat za jeden z hlavních motivů díla. Nahlédněme na něj z různých hledisek a uvědomme si jeho mnohoznačnost.

Může to být například tvůrčí princip, kdy oheň provází proces tvoření. Aby mohlo něco vzniknout, je potřeba určité jiskry a zápalu.

V tomto díle ho ovšem můžeme chápat jako symbol určitého přerodu. Při Dnech ohňů, spáleníšť a popela hrdinové románu pálili všechny nepotřebné věci. Zde má oheň funkci ničitele, stravujícího všechny věci, jež do něj člověk hodí. Ale tento akt lze chápat i jako symbolické spálení všeho nepotřebného v člověku. Můžeme si položit otázku, zda by pro nás bylo snadné žít, kdybychom neustále žili s křivdami, jež se nám staly, se všemi bolestmi a strastmi. Zda bychom mohli normálně žít, kdybychom některé mosty jednoduše nespálili.

Oheň také může být průvodcem, světlem rozjasňujícím temnotu jak v okolním prostředí, tak v nás samotných. Dává pocit bezpečí, rozhání tmu a přináší klid, jelikož se ve tmě mohou skrývat mnohá nebezpečí, světlem zaháněná. Pro obyvatele osady byly Dny ohňů jakousi jistotou, něčím, na co se i v nejtemnějších chvílích mohli spolehnout.

Symbolizuje naději, stejně tak jako zánik. Úsloví, které říká, že oheň je dobrý sluha, ale špatný pán platí i pro tento román. Dlouhé roky oheň obyvatelům osady věrně sloužil, ale pak se ujal vlády a spálil celou osadu na popel. I přesto, že je oheň symbolem světla a naděje, tak je dosti nestálý a pomíjivý. Vlastně stejně jako naděje sama. Naděje je někdy silnější a jindy se zdá býti marnou.

³³ E-LEARNINGOVÁ OPORA MEZIOBOROVÉ INTEGRACE VÝUKY TÉMATU VĚDOMÍ NA UP OLOMOUC [online] 01.12. 2010 [cit. 17. 06. 2018]. dostupné z <<http://pfyziolmysl.upol.cz/>>

³⁴ Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů [online] 07.12. 2009 [cit. 17. 06. 2018]. dostupné z <https://wiki.rvp.cz/index.php?title=Kabinet/Ucebni_texty/ZZNetridene/Um%C4%9Bleck%C3%A9_jazykov%C3%A9_prost%C5%99edky>

Pokud se na motiv ohně podíváme úplně z jiného úhlu, tak jej můžeme vnímat jako symbol vnitřního žáru, jenž má každý člověk v sobě a jenž je potřeba živit. A stejně tak jako obyvatelé osady živilo oheň při slavnostech starými věcmi, tak každý člověk žije svůj vnitřní žár minulými úspěchy a zkušenostmi dodávajícími sílu k dalším věcem a k získávání nových zkušeností, jež se později stanou další potravou vnitřního ohně.

5.2 Popel

Popel je symbolem něčeho nepotřebného, přežitků minulosti, zašlé slávy. Jedná se o zbytek pomíjivého, o něco, co se snadno odváne poryv větru, stejně tak jako život. Nic netrvá věčně, tak jako popel nevydrží věčně na jednom místě, tak se ani životní síla nedrží věčně v jednom těle.

Ovšem popel dává naději na znovuzrození. Když tomu tak může být u bájného ptáka Fénixe, proč by se to nemohlo týkat i bezejmenné osady? Z popela starých věcí se zrodí něco nového a snad i lepšího. Občas se musíme zbavit starých věcí, aby na jejich místo mohly přijít věci nové. Nemusí to být myšleno čistě materiálně, ale i obrazně, kdy se člověk musí zbavit jedné vlastnosti, aby mohl získat nové přednosti a stát se lepším člověkem.

Stejně tak může být motiv popela připomínkou toho, že všichni z popela pocházíme. „Prach jsi a v prach se obrátíš.“ Pro lidi z osady mohl být popel právě připomínkou toho, že jednoho dne již nebudou na světě.

Pokud se na problematiku zbavování se starých věcí podíváme z pohledu psychologie, zjistíme, že je to důležitý proces. Mozek se potřebuje zbavit nepotřebných informací, protože jeho kapacita není neomezená a bez občasného pročištění by nemohl dále fungovat a člověk by se zbláznil. A stejně tak, jak mozek nemůže fungovat při přeplněném životním prostoru, tak ani člověk nemůže fungovat v přeplněném domě. Staré harampádí se tedy stává symbolem starých vzpomínek, které se v očištném slavnostním ohni spálí, aby udělaly prostor novým vzpomínkám, které čas přinese.

5.3 Spáleníště

Spáleníště je prostor zničený ohněm. Ale nemusí to být skutečný oheň. Můžeme jej chápat jako symbol vyhořelého člověka, jenž přišel o životní sílu. Nemá již vzpomínky, které by mohl spálit ve slavnostním ohni. Jeho vnitřní oheň jednou mocně zaplál a vzal s sebou vše, co mu stálo v cestě. Takovému člověku může jiný člověk nabídnout kousek ze svého ohně a ze svého materiálu, jenž by mu pomohl znovu zapálit jeho vnitřní oheň, ale jenom pokud by o to on sám stál.

Ačkoliv působí spáleníště skličujícím dojmem, je to také prostor pro znovuzrození. Dává člověku možnost začít znovu a lépe. V podstatě tam, kde není nic, nemůže být nic horšího. Na spáleníšti se zrodí nový život, život nové společnosti, jež bude lepší než ta předchozí, jež byla neschopná ubránit se nebezpečí a zničená ohněm.

5.4 Důl

Důl se v tomto románu vyskytuje relativně často. Hlavního hrdinu to k němu táhne i přes nebezpečí, jenž skrývá, nebo možná právě pro něj. Když se konečně do dolu dostane, zjistí, že v něm, kromě mladých milenců, není nic zajímavého. Zde jde o jistou fascinaci neznámým a poté zklamání, doprovázející zjištění, že skutečnost není tak fascinující, jako jedincovy představy. Důl představuje pro mnohé lidi neznámo, jehož se buď bojí, nebo je naopak přitahuje.

Obyvatelé osady jsou po požáru, jenž zničil jejich osadu, nuceni uchýlit se právě do dolu. Je to symbol jakéhosi ústupu do ústraní. Což je u osady, jež je již dosti odtržená od okolního světa, poměrně zvláštní. Na druhou stranu může tento sestup do hlubin země symbolizovat sestup do vlastního nitra, kdy se člověk stáhne sám do sebe a přemýšlí nad svým nitrem a nad svými činy. Jsou to hlubiny nacházející se v každém z nás, do nichž nemá každý člověk odvahu vstoupit, protože nechce znát nejtemnější zákoutí své duše.

5.5 Válka

Válku v díle symbolizující vojáci, procházející lesem. Nevíme, kde se válka odehrává, kdo bojuje s kým, ani proč. Jediné, co můžeme s jistotou říci je to, že válka nikdy není radostnou událostí. Přežene se skrze přes a zanechá ji poničenou. Přinese pouze zármutek, bolest a smrt. Můžeme ji přirovnat k ohni, jenž se vymknul kontrole. Zničí vše živé a když nezbyvá nic co by ho mohlo živit, tak táhne zase dál. Rozpíná se, dokud nezbyde jen pusté spáleniště a popel toho, co dříve pulzovalo životem.

Dalo by se říci, že válka může být, stejně jako důlní šachta symbolem nebezpečí. Je to jakýsi „Damoklův meč“, jenž se nad námi neustále vznáší, aniž si jej musíme uvědomovat. Válka si stejně jako smrt své oběti nevybírání, bere to, co je. Zničí vše, co se jí připlete do cesty.

Válka může být i symbolem bezmoci, nečekaného a nevyhnutelného neštěstí. Můžeme ji chápat jako nemoc. Přijde neohlášeně, nečekaná, nezvaná a buď se nám ji podaří zažehnat, nebo nás zahubí.

5.6 Dospívání

Dalším důležitým motivem tohoto románu je dospívání. V průběhu díla sledujeme postupné dospívání hlavního hrdiny, jenž přechází od fascinace dětskými hrami k zaujetí dívkami.

První náznaky dospívání se u hlavního hrdiny projevují tím, že při Dnech ohňů spálí své plyšové hračky. I přes nebezpečí, na která jej upozornil jeho strýček. Ale víme, že mládí je často tvrdohlavé a často nezastavitelné, když si stojí za svou pravdou. „*Zbavit se plyšáků není snadné, to přes srdce nepřenese lehce ani většina dospělých*, pravil strýček a nutil mě, abych si všechno ještě jednou a opravdu důkladně promyslel, *dobrá, zbavíš se jednoho světa, přitom ani nevíš, jestli dosáhneš na ten další... A už vůbec nemáš jistotu, jestli v novém světě obstojíš a najdeš oporu!*“³⁵ Tyto věty krásně shrnují nástrahy a nebezpečí dospívání. Ukazují, že je dospívání jednou z nejtěžších etap života, kdy jedinec již nepatří do světa dětí, ale nepatří ani do světa dospělých. V období dospívání jedinec pořádně nerozumí ani jedné skupině lidí. Obě skupiny jsou mu cizí a musí hledat sám sebe, což není jednoduchý úkol. V období dospívání

³⁵ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleniště, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 1, Zlí, s. 12.

je důležité mít kolem sebe vzory, podle nichž se můžeme orientovat a najít své místo v životě. Podstatné je mít kolem sebe jak kladné vzory, tak i odstrašující případy, které nám ukáží, čím být nechceme. Ať už byl hrdinův strýček jakýkoli, byl svému synovci dobrým vzorem a naučil jej spoustu věcí.

Později se mění vztah hlavního hrdiny k dívkám. Původně pro něj dívky byly pouze partneri jeho dětských her, po čase se na ně ovšem dívá s ruměncem na tvářích. „Strýčkovi neušlo, že jsem nažhavený a začínám se o mladé susedky zajímat; zavoněly mi jako čiré lesní studánky, tak byly svěží.“³⁶

Kromě dospívání hlavního hrdiny můžeme sledovat i dospívání osady, tedy spíš její zánik, jenž je ovšem posledním stadiem zrání. Ačkoli mrtvý člověk zpravidla již ze země nepovstane, nemůžeme totéž říci o osadě, kterou můžeme ztotožnit se společností. Na základech zaniklé společnosti může být zbudována společnost nová, poučená z chyb té předchozí a odolnější vůči nebezpečí, která skrývá dobrodružství jménem život.

5.7 Izolace

Důležitým prvkem díla je izolovanost osady od okolní civilizace. Soběstačnost a nezávislost, kterými se osada může pyšnit, jsou sice důležité vlastnosti, ale pro našeho hrdinu byly často důvodem strádání. Ne vždy měl co jíst a oblečení také neměl mnoho.

Pokud některý z obyvatel osady odešel, víckrát se nevrátil zpět, (ostatní obyvatelé předpokládají, že zemřel). Výjimku z pravidla zde zastupuje strýček hlavního hrdiny. Jeho odchod z osady a poznání okolního světa jej změnilo. Můžeme se domnívat, že odcházel jako energický mladý muž plný ideálů a snů. Když viděl své sny zašlapané v prachu u svých nohou, rozhodl se, že nedovolí, aby jeho synovec dopadl stejně. „*Prostě tehdá přišel někdo, kdo ho připomínal, mohl to být třeba strýčkův bratr, jenomže strýček bratra nemá a jeho sestra (moje máma) se od něho postupně odvrátila...*“ „*Dny ohňů, spálenišť a popela, horníci a dělníci v dolech a pak železnice, všechno to u nás zavedl tvůj strýček, když se vrátil z hor, pokrok a prosperita nám měly zajistit budoucnost, všem se otevíraly nevídané možnosti... Pak*

³⁶ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 4, V říši stínu, s.49.

se zemí přehnali vojáci, profičeli jako vítr, všechno sebrali a zabavili a zničili a svět na nás zapomněl.“³⁷

5.8 Smrt

Dalším motivem, vyskytujícím se v tomto románu, je motiv smrti, jež je reprezentovaná jednak ohněm a jednak vojáky. Tam kde jsou vojáci, je i válka a kde je válka, tam má „kmotřička s kosou“ bohaté hody. Dalším symbolickým místem smrti jsou doly, ve kterých leží mrtvá těla zlatokopů, jimž chlapec a jeho strýček říkají „uzené maso“, protože jejich rozkládající se těla mají nasládlý pach kouře.

Hlavní hrdina, ač je mladý, si uvědomuje přítomnost smrti, s níž je konfrontován také díky tomu, že jej strýček učí vyrábět vycpaná zvířata, která společně zabíjejí. Když byl mladší, vytvořil si o smrti zajímavou představu. „Dlouho jsem si myslel, že smrt si pod povrchem zemským vystavěla velkoměsto, a když si v přeplněném programu (bylo jasné, že má plné ruce práce) vyšetří trošku času, tak město buduje a staví a přestavuje. Byl jsem vždy přesvědčený, že mrtví bydlí ve městech, proč by tomu po smrti mělo být jinak. A taky existuje jen málo vyložených individualistů, a i ti občas potřebují a vyhledají společnost jiných lidí, aby jim umožnili sdílet vzpomínky na vlastní život. Staré zvyky a návyky se smrtí nevyumizí; mrtví se sdružují ve městech, stavějí si domy, dláždí ulice, zbožňují jahodovou zmrzlinu, klábosí se sousedy (a hašteří se). A večer, večer zhasnou.“³⁸ Spousta učenců a myslitelů si lámala hlavu s tím, co se děje po smrti, ale možná ten zdánlivě nejprostší pohled, a to pohled dítěte, je tím správným. Děti si s ničím dlouho hlavu nelámou, pro ně je vše jednoduché a jasné. Zde se krásně ukazuje, jak je vnímání dítěte prosté, ale v té prostotě je obrovská moudrost a krása. O světě po životě se často mluvilo jako o podsvětí, takže je jenom logické, že by se mělo nacházet pod zemským povrchem.

Může nám připadat zvláštní, že malé dítě přemýšlí o smrti, ale smrt je nedílnou součástí života a možná jsou Dny ohňů, spálenišť a popela její připomínkou. Připomínkou toho, že nikdo nežije věčně a že se jednou všichni navrátí zemi. Najdeme-li si k nechápanému a děsivému logické vysvětlení, náš strach se zmenší. Protože nic není děsivější než neznámo. Znamé nebezpečí již není tak hrozné jako nebezpečí nepředvídatelné a skryté.

³⁷ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 8, Mračna, s. 98.

³⁸ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 4, V říši stínů, s. 53.

Smrt je všudypřítomná a obyvatelé osady to tak vnímají. Můžeme říci, že nemá cenu dělat si starosti kvůli tomu, co je nevyhnutelné. Nevyhnutelnost nás může děsit, ale rovněž nám může přinést jistý klid a pocit toho, že svět má řád a dává smysl.

„...každé zvíře, které je jako druh na vymření, po smrti tajně zatouží, není nic mučivějšího než vědomí neodvratné samoty...“³⁹ Zde můžeme vidět jinou stranu smrti. Lidé mají smrt většinou spojenou s něčím strašným a hrozivým, ale pro některé může být smrt vysvobozením z „věčného“ utrpení, protože to je horší než smrt.

5.9 Anonymita

Důležitou roli v tomto románu hraje anonymita. Jako anonym je označován autor, jehož jméno neznáme. V tomto případě se nejedná o anonymitu autorskou, ale o anonymitu, jež týká postav vystupujících v románu a prostoru, v němž se děj románu odehrává.

V díle se nevyskytují jména. Neznáme jméno osady, jméno hlavního hrdiny, ani jeho nejbližších. Nepřítomnost jmen jaksí podporuje zapadlost vesnice. Neurčitost všeho působí jistým skličujícím dojmem, jenž je umocněn přítomností vojáků, procházejících lesem a značících jediné. Válku. Někde se odehrává válka, ale nevíme, kde válka probíhá. Kdo válčí s kým, ani proč. V podstatě nevíme skoro nic ani o samotné osadě a jejím fungování. Vše, co víme, máme zprostředkováno očima malého chlapce, který se svými dětskýma očima snaží pochopit okolní svět. Své vyprávění prokládá poznámkami, vysvětlujícími jeho postoj a usnadňujícími pochopení jeho myšlení.

Víme v podstatě jenom to, že v osadě žije několik rodin a že se o sebe všichni starají, jak nejlépe umí. V díle najdeme zmínku o zbohatlících, ale ti nejsou přijímáni jako právoplatní obyvatelé osady a často se stávají terčem posměchu.

Ale tato bezejmennost může mít i jiný důvod než jen navození pocitu sklíčenosti. Nepojmenování s sebou nese i možnost univerzálnosti. Kdyby autor uvedl zemi, ve které se děj odehrává, mohl by mít čtenář pocit, že se jí snaží kritizovat, ale takto si osadu každý může dosadit tam, kam se mu zlíbí. I jména, jež by autor svým postavám dal, by již nahrála jistému zakotvení v některé ze zemí světa. Takto je příběh naprosto univerzální a každý si jej může vyložit po svém. Rovněž je tato anonymita zprávou, jež čtenáři sděluje, že nezáleží na tom, ve kterém koutě světa se příběh odehrál, protože stejný osud může potkat jakoukoli společnost

³⁹ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 1, Zlí, s. 19.

na světě, at' si o sobě myslí, že je sebevypělejší. Dílo tedy můžeme považovat za jisté univerzálně platné varování před možnými následky našich činů. Může se nám zdát, že Dny ohňů byly pouze nevinnou zábavou, ale právě nevinná zábava často končí v bolestech a odplavená řekou slz.

Když si děti hrály, neoslovovaly se jmény, aby je vojáci procházející krajem, nemohli najít. Může nám to připadat absurdní, jelikož vojákům muselo být jasné, kde tyto děti najdou, ale rovněž musíme obdivovat dětskou opatrnost a vynalézavost střídanou s bezstarostným hrami nedbajícími na možná nebezpečí.

V dnešní době je za anonymního považován ten, kdo nefunguje na žádné sociální síti. Nadneseně bychom mohli říci, že kdo nemá účet na některé ze sociálních sítí, ten neexistuje. Ačkoli to není úplně pravda. Dnešní doba nedovoluje téměř nikomu zůstat v anonymitě. Málo kdo dokáže vzdorovat tlaku společnosti založené na sociálních sítích. Bez nadsázky můžeme říct, že informace jsou dnes nejcennější komoditou.

5.10 Dětské vnímání

Ne každý dospělý člověk se dokáže vžít do vnímání dítěte a popsat jej tak, aby bylo vyprávění pro čtenáře autentické a věrohodné. Michaelu Stavaričovi se to povedlo.

Kromě zvláštních představ o zrození strýčka a o tom, jak funguje život po smrti se hlavní hrdina čtenářů svěřuje i se svým pohledem na vytváření nového života. „Pronásledovala mě utkvělá představa, co by se dělo, kdybych měl děti; stát by se to mohlo, dojde k tomu lehce, stačí, když muž urputně myslí na jedno konkrétní děvče. Takže bych už vlastně měl mít plno dětí, ale chybělo by jim třeba vychování nebo smysl pro čest, některé by se narodily bez končetin, jednomu by chyběla noha, druhému ruka nebo oko, přesto by se z nich vyklubali skvělí lidé. Říkal jsem si, že *když člověku chybí nějaká důležitá část těla, o to víc se snaží, aby byl druhým příkladem; živý důkaz slabosti, kterou lze proměnit v sílu.*“⁴⁰ V této ukázce se krásně ukazuje, jak vtipné jsou některé dětské představy pro dospělého člověka. Ale ačkoliv je první část, pojednávající o okolnostech, díky nimž přijde na svět nový život, velice úsměvná, část druhá nutí člověka k zamyšlení a ukazuje druhý aspekt dětského vnímání. Dětské vnímání bývá mnohdy všímavější, než je smýšlení a vnímání dospělého člověka. Z úvah hlavního hrdiny je patrné, že si přeje, aby jeho děti měly nějaký „handicap“, díky němuž

⁴⁰ STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 4, V říši stínu, s. 50.

by mohly ukázat vnitřní sílu, získanou díky původní slabosti. Je pravda, že lidé, kteří na první pohled vypadají slabě, například lidé na vozíčku, jsou vnitřně velice silní, silnější, než si někteří „normální“ lidé, dokáží představit. Tuto úvahu můžeme pojmout i jinak a říci, že jakákoli slabost, která nás někdy ovlivnila nás později může učinit silnějšími. Při nahlížení na tuto problematiku z jiného úhlu pohledu dojdeme k závěru, že každá mince má dvě strany. Ne vždy můžeme strach označit jako slabost. Strach o milovanou osobu je jedním z největších projevů lásky. Naproti tomu odvaha nemusí být vždy ctností. Jsou chvíle kdy odvaha hraničí s pýchou, která předchází pád.

6 MÝTY

Mýty jsou pro tuto společnost velmi důležitým prvkem. Dalo by se říci, že i Dny ohňů, spáleníšť a popela jsou jakýmsi druhem mýtu. Jedná se o zapalování starého haraburdí, všech nepotřebných věcí. Během tohoto obřadu si lidé vyprávějí historky, nebo vzpomínají na minulé časy. Mýty můžeme nalézt v každé společnosti a je lhostejné, jak moc je ta společnost vyspělá. Každá společnost potřebuje svoje mýty, o něž by se mohla opřít. Ať už se jedná o božstvo, démony, nebo neomylnost vědy. Mýty jsou jakýmsi ventilem společnosti, něco, na co lidé spoléhají, i když to nemohou dokázat. Je to něco, co lidem dává sílu. Mohlo by se nám zdát, že mýty patří minulosti, ale opak je pravdou. Provázejí nás od počátku věků a pouze se proměňují. Přetvářejí se, jako tělo dospívajícího člověka, aby mohly lépe fungovat ve stále se měnícím světě.

Děti v této osadě hrají zvláštní hry, spojené právě s mýty a jejich vírou v nadpřirozeno. Snaží se ulovit duchy a udělaly by pro to téměř cokoliv. Jednou v noci zavřely do klece svou kamarádku, jako návnadu na ducha. Tuto dívku již víckrát nespátřily a nikdy nepřišly na to, co se jí stalo.

6.1 Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela

Během Dnů ohňů, spáleníšť a popela se lidé zbavují přebytečných věcí ze svých domácností. V podstatě by se dalo říci, že se tak zbavují své minulosti a tím sebe samých. Nemůžeme se odtrhnout od své minulosti, protože minulost je právě tím, co nás pomáhá utvářet. Naše zkušenosti udávají směr našemu dalšímu jednání. Jak říká sám autor „Svět bez minulosti nemá budoucnost.“⁴¹ Musíme uznat pravdu, která se v těchto slovech skrývá. Stejně jako nemůžeme postavit dům bez pevných základů, tak nemůžeme ani čekat, že bude možná existence světa bez minulých úspěchů, pádů, vítězství a zklamání.

Zvláštností těchto slavností bylo propojení minulého a současného. V ohni stravujícím staré věci se zrcadlili obrazy lidí, kteří již nebyli mezi živými. Můžeme říci, že se tyto slavnosti podobají pohanským svátkům, kdy lidé rovněž zapalovali ohně. Dokonce Dny ohňů, spáleníšť a popela připadají na první podzimní den, označovaný jako podzimní rovnodennost,

⁴¹ NAGY, Petr. Svět bez minulosti nemá budoucnost. Hrdinové Stavaričova románu si hrají s ohněm. [online] 26.09. 2016 *Český rozhlas Vltava*. [cit.13.04. 2018] Dostupné z < <https://vltava.rozhlas.cz/>>

kdy naši předkové slavili Samhain. Samhain byl svátek, při němž lidé zapálili společný oheň, s jehož pomocí si všichni obyvatelé vesnice zapálili oheň v krbu. Rovněž byl tento den vnímán jako den, kdy se lidé setkávají se smrtí, nebo se světem nadpřirozena.⁴²

„S příchodem zimy nastává keltský Nový rok-Samhain. Může nám připadat zvláštní začínat rok tímto obdobím. Jak však přibývá noci, dny se krátí, jsou čím dál studenější, stromy jsou holé, vstupuje zemědělský rok do své závěrečné, a přitom počáteční etapy. Vegetační cyklus začíná právě v nejtemnějších hlubinách zimy, kdy chlad nutí semena, aby se připravila na jaro a klíčení. Třebaže se vše zdá mrtvé, život odpočívá a očekává návrat světla.“⁴³ V těchto slovech můžeme nalézt paralelu mezi pohanskými svátky a životem osady. Stejně jako pohané, tak i obyvatelé osady slaví Samhain, ačkoli tomuto dni říkají jinak. Ale stejně jako Samhain, tak i Dny ohňů umožňují setkání současného s minulým, živých s mrtvými. A stejně jako semena v zimě vyčkávají na příchod jara a s ním i slunce, jež přináší život, tak i obyvatelé osady vyčkávají v dole a čekají na příchod světla a naděje.

Děti si časem vytvořily vlastní rituály, protože Dny ohňů vnímaly jako zábavu dospělých. V období dospívání se chtěly odlišit a najít si něco svého. Pomocí barevných kamenů, na které napsaly své iniciály, vybraly „fantastu snílka“, jemuž držely hlavu pod vodou tak dlouho, dokud neztratil vědomí. Poté jej „Strážkyně posvátného dechu“ oživovala dýcháním z úst do úst.⁴⁴ Tento rituál připomíná rituály šamanů, kteří se „sjižděli“ různými bylinkami, aby mohli nahlédnout do budoucnosti. Tyto rituály můžeme vnímat pouze jako zábavu a pokusy o první sexuální zážitky, ale rovněž je můžeme chápat jako snahu o pochopení života, o nalezení hranic, získání nadhledu a jiného úhlu pohledu na svět.

⁴²Cyklus celistvosti, *Živoucí kruh: Roční cyklus svátků*. [online]. [cit. 13.04. 2018]. Dostupné z <<http://www.konstelace.info/doplky-cyklus-roku.html>>

⁴³MATTHEWS, Caitlín. *Keltský rok: průvodce keltským světem duchovna a moudrosti*. Praha: Volvox Globator, 1996. ISBN 80-7207-043-6.

⁴⁴STAVARIČ, M. Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela. 1. vyd. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0. Kapitola 11, Snílci, s. 119-120.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo provést detailní rozbor díla Michaela Stavariče Dny ohňů, dny spáleníšť, dny popela.

Fragmentárnost, rozporuplnost, nevyřčenost: to vše má čtenáře znejistit a provokovat. Zároveň v tom cítíme nezměrný prostor pro fantazii, již může čtenář nechat rozlétnout až za obzor a doplnit si příběh o něco svého. Trochu nadpozemsky a povědomě působí protagonistovo vnímání světa a života v něm. Zvláštní je i pojetí emociálních stavů hlavních postav. Jakožto vypravěč je na první pohled autentický, na druhý však nevěrohodný, podléhající bludům a sebeklamu, anebo jen přesvědčivě bájící.

Věnovala jsem se rozboru jednotlivých motivů díla a různým interpretacím, jež nám tyto motivy nabízejí.

Na motivu ohně je ukázána pravdivost rčení, že oheň je dobrý sluha, ale špatný pán. Při Dnech ohňů, spáleníšť a popela oheň lidem dobře sloužil, když v něm pálili vše, co už jim nepřipadalo potřebné, ale ukázalo se, že síla tohoto ohně se může obrátit proti nim. A může jim uškodit stejnou měrou s jakou jim posloužila.

Motiv popela nám jako stěžejní interpretaci nabízí symbol naděje, kdy společnost může být opět vybudována na základech té staré, která je rozprášena po pustém spáleníšti.

Dospívání je dynamický proces provázející jak život jednotlivce, tak společnosti. Žádná společnost se nerodí již dospělá. Začíná jako bezbranné malé dítě a s přibývajícimi zkušenostmi se stává dospělejší a soběstačnější.

Ačkoli je soběstačnost důležitým aspektem lidského života, musíme mít na paměti, že nic se nemá přehánět. Člověk jako jedinec dokáže mnohé, ale ne nadarmo se lidé začali už v dávných dobách slučovat do skupin, vytvářet rodiny. Snažili se spolupracovat a žít na základě lidské solidarity – pomoci jednoho druhému. V současné společnosti můžeme cítit určitý odklon k individualismu (v tomto bytě žiji já a počítač), ale to určitě není ta správná cesta. Jednou totiž může přijít chvíle, kdy budeme potřebovat pomoc, ale nenajde se nikdo, kdo by nám ji mohl poskytnout. Příběh celkově působí jako obraz jakési postapokalyptické společnosti, která se snaží přežít sama, odtržená od okolního světa, od kterého se chce distancovat, aby jí nemohl ublížit. Udržuje si své zvyky, ať jsou pro ostatní jakkoli nepochopitelné. Nakonec se tento život ukáže jako neudržitelný, a právě zvyky této společnosti jsou tím, co jí málem stojí život. To není myšlenka, která by měla zapadnout.

Podívejme se na dnešní svět. Může být pravdivá myšlenka, že náš pokrok, rozvoj vědy na všech polích lidského života, nás nakonec může zahubit? Pokud nejsme tzn. čtenářem jen jednoho literárního žánru, posloucháme názory vzdělaných a zkušených, můžeme se o této problematice dozvědět více. Pokud jdeme k jádru věci, musíme uznat, že vše je možné.

Izolace od okolního světa navozuje jejím obyvatelům pocit bezpečí, ale jsme někde v naprostém bezpečí? Můžeme se vyhnout všem hrozbám? Toto dílo jasně ukazuje, že tomu tak není. Není možné vytvořit absolutně bezpečné prostředí, nebezpečí totiž často přijde naprosto nečekaně a z nečekaného místa.

Izolovanost od okolního světa může navozovat pocit bezpečí, ale je to jenom iluze, která se rozplyne v žáru ohně a její popel rozfouká vítr po pustém spáleníšti.

ZDROJE

VŠETIČKA, František. *Stavba prózy*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1992, 152 s. ISBN 807067203X.

PAVERA, Libor a František VŠETIČKA. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002, 422 s. ISBN 8071821241.

FOSTER, Thomas C. *Jak číst romány jako profesor*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-929-8.

STAVARIČ, Michael. *Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela*. Zlín: Pavel Jungmann – Archa, 2016. ISBN 978-80-87545-43-0.

FORSTER, E. M. a Eva ŠIMEČKOVÁ. *Aspekty románu*. Přeložil Eva ŠIMEČKOVÁ. Bratislava: Tatran, 1971, 136 s.

KRAUSOVÁ, Nora. *Rozprávač a románové kategórie*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1972, 239 s.

KUBÍČEK, Tomáš. *Vypravěč: kategorie narativní analýzy*. Brno: Host, 2007, 240 s. ISBN 9788072942152.

STAVARIČ, Michael. *Děvčátko s kosou*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0805-1.

MATTHEWS, Caitlín. *Keltský rok: průvodce keltským světem duchovna a moudrosti*. Praha: Volvox Globator, 1996. ISBN 80-7207-043-6.

BANZHAF, Hajo. *Symbolika čísel a numerologie*. Olomouc: Fontána, 2010. ISBN 978-80-7336-565-3.

CULLER, Jonathan D. *Krátký úvod do literární teorie*. Nové, rozš. vyd. Přeložil Jiří BAREŠ. Brno: Host, 2015. Teoretická knihovna. ISBN 978-80-7491-233-7.

BETZ, Otto. *Tajemný svět čísel: mytologie a symbolika*. Přeložil Petr GALLUS. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-546-1.

TOULSON, Shirley. *Keltský rok: oslavy, rituály a náboženství starých Keltů*. Praha: Pragma, 1998. ISBN 80-7205-631-X.

KLÁN, Petr. *Číslo: vztahy, vhledy a věčné inspirace*. Praha: Academia, 2014. Galileo. ISBN 978-80-200-2137-3.

Internetové zdroje

SEMOTAMOVÁ, Tereza. Michael Stavarič: Člověk má tendence si minulost romantizovat. *Literární.cz* [online] 09.09. 2013, [cit. 13.04. 2018].

Dostupné z <http://www.literarni.cz/rubriky/zive/rozhovory/michael-stavaric-clovek-ma-tendence-si-minulost-romantizovat_9864.html#.WtGmZC5ubIU>

PREISS, Adelbert von Chamisso. Michael Stavarič – Nachtgefragt. *Denkzeiten*. [online] 26.03. 2018, [cit. 13.04. 2018].

Dostupné z <<https://denkzeiten.com/2013/03/26/michael-stavaric-nachgefragt/>>

KOVÁŘ, Václav. Michael Stavarič: „Kniha musí být odlita z jednoho kusu“. *Literární.cz* [online] 10.11. 2010. [cit. 13.04. 2018].

Dostupné z <http://www.literarni.cz/rubriky/rozhovory/michael-stavaric-kniha-musi-byt-odlita-z-jednoho-kusu_8020.html#.WtG0VC5ubIV>

Databáze národní knihovny ČR [online], [cit. 13.04. 2018]. Dostupné z <<https://aleph.nkp.cz/F/BPKMDMUBFMYYKFRQH37R32STXSKLH47C197DKAGCTU1CKNQMEQ-19521?func=short-jump&jump=000001>>

Význam jednotlivých čísel, *Cesta světla* [online]. 24.05. 2011 [cit. 13.04. 2018].

Dostupné z <<https://cestasvetla.wordpress.com/2011/05/24/vyznam-jednotlivych-cisel/>>

NAGY, Petr. Svět bez minulosti nemá budoucnost. Hrdinové Stavaričova románu si hrají s ohněm. [online] 26.09. 2016 *Český rozhlas Vltava*. [cit.13.04. 2018] Dostupné z <<https://vltava.rozhlas.cz/>>

Cyklus celistvosti, *Živoucí kruh: Roční cyklus svátků*. [online]. [cit. 13.04. 2018]. Dostupné z <<http://www.konstelace.info/doplanky-cyklus-roku.html>>

Internationales literatur festival, *Michael Stavarič*. [online]. [cit. 17.04. 2018]. Dostupné z <<http://www.literaturfestival.com/archiv/teilnehmer/autoren/2010/michael-stavaric>>

Kaindlstorfer Günter, *Czech-born author Stavaric claim coveted foreign-language writing prize*. [online] 29.02.2012 DW. [cit. 17.04. 2018]. Dostupné z <<http://www.dw.com/en/czech-born-author-stavaric-claims-coveted-foreign-language-writing-prize/a-15775106>>

E-LEARNINGOVÁ OPORTA MEZIOBOROVÉ INTEGRACE VÝUKY TÉMATU VĚDOMÍ NA UP OLOMOUC [online] 01.12. 2010 [cit. 17. 06. 2018]. dostupné z <<http://pfyziolmysl.upol.cz/>>

Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů [online] 07.12. 2009 [cit.17.06. 2018]. dostupné z<https://wiki.rvp.cz/index.php?title=Kabinet/Ucebni_texty/ZZNetridene/Um%C4%9Bleck%C3%A9_jazykov%C3%A9_prost%C5%99edky>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Eva Valášková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Interpretace románu Michaela Stavariče <i>Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela</i>
Název v angličtině:	Interpretation of the novel <i>Brenntage</i> by Michael Stavarič
Anotace práce:	Cílem této práce je detailní rozbor díla Michaela Stavariče <i>Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela</i> . V práci je krátce popsán život a dílo autora. Větší část práce je zaměřena na interpretaci a analýzu románu. Věnuje se dílu z hlediska kompoziční výstavby a jazykového plánu. Charakterizuje postavy a věnuje se výrazným motivům díla, na které nahlíží z různých hledisek. Práce se snaží rozklíčovat symboliku jednotlivých motivů a ukázat jejich mnohoznačnou interpretaci.
Klíčová slova:	<i>Dny ohňů, dny spálenišť, dny popela</i> , román, Michael Stavarič, interpretace, analýza
Anotace v angličtině:	The aim of this work is a detailed analysis of the work of Michael Stavič <i>Brenntage</i> . The work briefly describes the life and work of the author. The main part of the work is focused on interpretation and analysis of the novel. It deals with the work in terms of compositional construction and language plan. It characterizes the characters and devotes itself to the

	distinctive motives of the novel it views from various points of view. The work attempts to encompass the symbolism of the individual motives and show their ambiguous interpretation.
Klíčová slova v angličtině:	Brenntage, novel, Michael Stavarič, interpretation, analysis
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	41 stran
Jazyk práce:	Český jazyk